

ZPRAVODAJ

SPOLEČNOST SBĚRATELŮ KNIHTISKOVÝCH VYDÁNÍ ČS. ZNÁMEK

ČÍSLO: 24

ROČNÍK 1992

OBSAH:

	Strana
1/ Rekonstrukce přepážkových archů Hradčan	2 - 4
2/ Československé plebiscitní známky	5 - 10
3/ V. kresba Hradčan	11 - 21
4/ Doplněk seznamu členů společnosti	22 - 23
5/ Vyřazení členů společnosti	24
6/ Naši jubilanti v r.1992	24

Zpravodaj společnosti knihtiskových známek je **neprodejnou** tiskovinou, vydávanou pouze pro vnitřní potřebu členů společnosti - sběratelů - specialistů.

Je vydáván zpravidla 4 x ročně o počtu 270 ks. Za redakční úpravu odpovídají a na přípravě se podíleli členové společnosti.

Zpravodaj neprochází jazykovou úpravou.

Rukopisy, články, připomínky, nové poznatky či jinou korespondenci zasílejte na adresu:

Jindřich Láta 1, 142 00 Praha 4 - Mařatkova 916

Rekonstrukce přepážkových archů Hradčan.

Sestavování rekonstrukcí přepážkových archů známek emise Hradčany a následné zpracování Studie k těmto rekonstrukcím se již chýlí ke konci. Práce, která se z počátku zdála tak veliká, že ji nebude možno dokončit, bude v letošním roce hotova. Vždyť nám zbývá dokončit jen III. a IV. TD u hodnoty 25 h V a 30 h I. Na obou se pracuje a jsou před dokončením.

U hodnoty 30 h Va se asi těžko bude mluvit o rekonstrukci přepážkového archu, když tisková deska byla sestavena z galvan pro jednotlivá známková pole a při rozebrání a čištění byla sestavena jinak. Díky hradčanářské soutěži ve Filatelii 1991 víme, že byly nejméně tři různé složení I. tiskové desky. Jak bude zpracována tato hodnota doposud nevíme. Pracuje na ní pan Ryvola, který nás s výsledky seznámí možná již na naší podzimní schůzce.

S dokončením rekonstrukcí si mnoho sběratelů pokládá otázku zda lze tyto rekonstrukce sestavit do sbírky, případně jak je upravit, aby je bylo možno využívat. Všechny tyto zájemce o sbírání rekonstrukcí přepážkových archů chci seznámit se způsobem jak je uložit. Viděl jsem tři druhy úprav, které myslím postačí pro všechny druhy sbírání.

Nejprve popíši úpravu kterou používám já a moji kolegové, kteří rekonstrukce zpracovávají. Je velmi výhodná zejména pro studijní využívání rekonstrukcí. A nyní jak to děláme.

Na listu kartonu formátu A 3 máme předtištěnou síť obdélníčků ve velikosti známky. Tato síť odpovídá velikosti přepážkového archu a každé známkové pole je očíslováno. Mimo to jsou vedle políček očíslovány sloupce a řady. Po vylepení známek na všechna známková pole se celý arch přehne na polovinu a vloží do průhledných závěsných desek. Takto máme na jedné straně známky všech řad 1. až 5. sloupce a na druhé straně tytéž řady sloupce 6. až 10. Takto připravené závěsné desky se vkládají do šanonu, který je pro tyto desky zhotoven a má závěsy podobné jako kroužkový blok.

Takováto úprava rekonstrukce přepážkového archu dovoluje porovnávání známek a jejich studium bez nutnosti vyjímání z obalu a tedy nehrozí poškození. Do šanonu se vejde

patnáct až dvacet závěsných desek a tedy stačí na celou emisi Hradčany pět šanonů. Takováto úprava má mimo přehlednosti a snadného a skladného uložení ještě tu výhodu, že do tohoto obalu se může uložit i skutečný přepážkový arch, který je chráněn stejně jako rekonstrukce. To je výhodné zejména u těch hodnot, kde není problém získat přepážkové archy.

Listy pro vylepování rekonstrukcí jsme si nechali natisknout a závěsné desky a šanony se dají normálně koupit v papírnictví. Cena šanonu s deseti kusy závěsných desek byla kolem 80 Kčs. Závěsné desky bylo možno zvlášť dokoupit.

Výhodou této úpravy je skutečnost, že přepážkové archy nebo jejich rekonstrukce všech hodnot zaberou jen místo o šířce asi 35 cm. Umožňují nám velmi rychle najít známku libovolné hodnoty, známkového pole a tiskové desky k porovnání s jinou známkou. A právě možnost porovnání, tedy kontroly správnosti určení deskové vady, spirálového typu a podobně, vedla k sestavování rekonstrukcí.

Další úprava je již taková, která využívá albové listy a může být zařazena do sbírky Hradčan spolu s dalšími zajímavostmi, které jsou vylepeny na albových listech. Celá rekonstrukce je rozdělena na čtvrtiny a ty jsou vepeny do předkreslené sítě obdélníčků na albový list. Na prvním listu je tedy 1. až 5. řada 1. až 5. sloupce, na dalším listu jsou stejné řady a známky sloupců 6. až 10. Dolní polovina přepážkového listu je stejným způsobem rozdělena na další dva listy.

Výhodou tohoto uspořádání je, že rekonstrukce přepážkového archu se stává součástí sbírky. Jako taková může být zařazena do pérových desek nebo lepenkových krabic sloužících k uložení sbírky. Samozřejmě, se může i takto upravená rekonstrukce použít k porovnávání známek.

Poslední úpravou rekonstrukce je úprava pro sbírku či exponát. Myslím, že byla prvně použita na výstavě PRAGA 68 pro rekonstrukci hodnoty 1 h. Na albovém listu jsou v rámečcích vždy známky čtyř známkových polí spolu s popisem, případně kresbou ukazující typickou odchylku, podle které lze známkové pole určit. Je zbytečné psát, že takováto úprava je náročná na vlastní grafickou práci a místo. Na druhé

straně však je velmi elegantní, přehledná a její použití pro porovnání známek, vzhledem k doplňujícím kresbám, je snadné. Může být i součástí výstavního exponátu.

Ve své sběratelské a hlavně rekonstruktérské práci na známkách emise Hradčany jsem vyzkoušel všechny tři popsané způsoby. Začínal jsem úpravou popsanou jako druhou, později pro exponát jsem užil způsob třetí a nakonec používám jako pro mne nejvíce vyhovující způsob popsaný jako první, průhledné desky a šanony. Má to ještě jednu velikou výhodu, nutí vás to k sestavování dalších rekonstrukcí, tak aby jste měl všechny. Je to stejné jako sbírání známek, které nás nutí zaplnit všechna políčka.

Který druh si sběratel zvolí, nebo jestli si vymyslí nějaký způsob úpravy vlastní, záleží na něm. Sestavením rekonstrukcí přepážkových archů však získá pomůcku, která mu poslouží stejně jako skutečný přepážkový arch i když jednotlivé známky nejsou ze stejného časového období tisku. Jinak by většinu přepážkových archů nemohl získat. Mám sestavenou rekonstrukci hodnoty 1 000 h a hodnoty 500 h II. TD, které mi velmi dobře slouží. Víím, že i přes pracnost jejich sestavení bych nikdy nemohl získat skutečné přepážkové archy.

Na závěr bych chtěl uvést jména svých kolegů, kteří se podíleli na zpracování rekonstrukcí přepážkových archů a na napsání Studií. Na prvním místě je potřeba jmenovat pana Václava Pellanta, který byl u nás v Československu průkopníkem sestavování rekonstrukcí a prakticky sestavil a hlavně napsal naši první Studii a to o hodnotě 40 h. Bohužel se dnešní doby, kdy budou hotovy všechny rekonstrukce, nedožil.

Dále jsou to pánové Zdeněk Ryvola, ing. Stanislav Komberec, RNDr. Karel Fadrera, Jiří Krnák a ing. Jan Kolář, jim patří za jejich práci uznání a dík.

Hamr František

Československé plebiscitní známky

Byl jsem požádán, abych provedl přednášku o československých plebiscitních známkách. Pokládám proto za vhodné pochovořit o přetisku SO 1920, neboť jen dokonalá znalost přetiskového procesu nás může ochránit před padělký, kterých se vyskytlo, zejména u dražších hodnot, více druhů, od primitivních po velmi zdařilé. Lříve než tak učiním, dovolu mi, abych se zmínil o událostech, jež vedly k plebiscitu a rozdělení Těšínska /na Slovensku Oravy a Spiše/ mezi nově utvořené státy, Československo a Polsko.

Knížectví těšínské, jehož východní hranici tvořila řeka Biala, bylo přivtěleno trvale k zemím koruny české ve XIV. století /1335, smlouvou v Trenčíně/ za panování krále Jana Lucemburského. V tomto svazku zůstalo nepřetržitě po 600 let, až do 28.července 1920. Obyvatelstvo těšínského Slezska bylo z 85% původu slovanského. V době husitské byla zavedena čeština jako řeč úřední, což zůstalo nezměněno až do doby Marie Terezie, kdy byla postupně zaváděna do škol a úřadů němčina, takže během jejího panování se Těšínsko značně poněmčilo. Příslušníků polského národa zde bylo v té době málo a přírůstek polštiny v českých školách a úřadech se projevoval teprve po roce 1848 a zejména pak v letech 1870-1890, kdy se počal mohutně rozvíjet průmysl hutní a horní. Tehdy se stěhovalo tisíce polských příslušníků z Haliče za prací do dolů a železáren. Při sčítání lidu v roce 1900 se přihlásilo k polské obcovací řeči 60%, k české 24%, zbytek tvořili Němci. Z celého uhelného revíru byla česká správa jen v Petřvaldě a Orlové, v ostatních obcích německá nebo polská. V letech 1910-1914 přešlo opět několik velkých obcí v oblasti uhelného revíru do české správy: Lazy, Dolní a Prostřední Suchá, Dětmárovice, Michálkovice, Muglinov, Malé Kunčice /což byla asi polovina obcí v uhelném revíru/. Pod polskou správou zůstala Poruba, Karviná, Doubrava a Horní Suchá. Procento českých příslušníků se zvyšovalo. Podle sčítání z roku 1921 byl skutečný poměr Čechů k Polákům na českém Těšínsku přibližně 1:1. Během světové války 1914-1918, zvláště v posledním roce, byl vzájemný vztah obyvatel obou slovanských národností na Těšínsku přátelský, vedl je společný cíl; dosáhnout státní samostatnosti: O hranicích nových států se na veřejnosti neuvažovalo. V diplomatických kruzích se však předpokládalo, že musí dojít k dělení Těšínska již v zájmu přátelského soužití, ale že se tak stane smírnou dohodou. Nebylo tomu tak, spory o toto území, které hrozily vypuknutím válečného střetnutí, vedly k návrhu na plebiscit a nakonec rozdělení Těšínska řešila velvyslanecká konference v Paříži.

Věc skončila tím, že nám připadla část Těšínska v hranicích, jak je známe dnes. Dříve než se tak stalo, požádala dohodová plebiscitní komise v Těšíně 13. února 1920 o vydání přetištěných československých známek pro plebiscitní území Východního Slezska /Těšínska/, Oravy a Spiše. Na platných čs. známkách, včetně dopisnice, byl proveden přetisk SO 1920. /SO znamená Silesia Orientalis, tj. Východní Slezsko a současně Spiš a Orava. Tyto známky měly výhradní platnost jen pro poštovní zásilky podané u poštovních úřadů v plebiscitním území.

Zamyslíme-li se nad plebiscitními známkami SO 1920 a povšimneme si blíže všech těch nepravidelností přetisků, zjistíme, že jsou velmi zajímavým úsekem československé známkové tvorby. Máme-li možnost zhlédnout celé archy, tu se nám přímo vnucuje nutnost prostudovat je a zaznamenat vše, co se dá zjistit. To, co bylo do r. 1967 o přetiscích napsáno, vystihuje v podstatě to nejdůležitější, ne však dosti podrobně, mnohdy s chybným označením přetiskových vad, z nichž velká většina byla nesprávně shrnuta pod pojmem nahodilosti. Je třeba si uvědomit, že přetisk musel být proveden s největším urychlením. Tím se stalo, že přetiskové desky nebyly dokonale připraveny a nemohly zvládnout značné tiskové náklady. Tak došlo k velkému opotřebení sazby, vzniklo mnoho vad a nedokonalostí, prostě přetiskové desky měnily neustále svoji podobu /tvar/. U výplatních známek emise Hradčany byl přetiskový proces zvláště složitý. Několik roků jsem studoval tyto přetisky, a protože jsem měl možnost prohlédnout větší množství archů a bloků různých hodnot, mohl jsem publikačně zpracovat své poznatky. Podrobné studii "Vady přetisků na plebiscitních známkách SO 1920" vyšla ve Filatelistických sešitech v roce 1967, jako první práce nově zavedené rubriky časopisu FELATELIE.

U plebiscitních známek rozeznáváme 4 typy přetisků:

Typem I byly přetisknuty výplatní známky emise Hradčany a známky novinové, typu II bylo použito na výplatních známkách s obrazem T.G. Masaryka a typů III a IV, na známkách spěšných a doplatních.

Zaměřím se na typ I - přetisk na výplatních známkách emise Hradčany. Ten byl nejsložitější. Přetisk byl proveden deskami A, B, C. U prvních dvou rozeznáváme, podle zjištěných hodnot, které byly vícekrát přetištěny, ještě tyto další tvary:

A 1, A 2, A 3
B 1, B 2, B 3

Přetiskovou desku A poznáme podle vady "úzké písmeno O" na 14. a 27. známkovém poli, deska B má římskou číslici 1 na 21. známkovém poli a deska C se vyznačuje ztlačeným letopočtem na 26. známkovém poli. Kromě toho jsou na deskách další vady, navíc nestejně vzájemné vzdálenosti písmen i číslic, a právě tyto rozdílnosti spolu s deskovými

vadami na známkách emise Hradčany nám umožňují, vedle dalších ukazatelů, zjistit pravost přetisku.

Na přetiskové desce A 1 se nachází 19 vad. Je to původní deska A. 19 vadných písmen a číslic, z toho 2 písmena O odlišného typu /úzké písmeno O na 14. a 27. známkovém poli/, nestejně vzdálenosti mezi písmeny a číslicemi, to vše svědčí o mnoha nedostatecích desky. Písmena S a O jsou blízko u sebe na známkovém poli 8, 14, 26, 42, 47, 55 a 89, z toho nejmenší vzdálenost je na 14. známkovém poli /0,25 mm/. Písmena s velkou vzdáleností jsou na známkovém poli 24, 33, 43, 51, 53, 63, 72, 82 a 94, z nichž největší vzdálenost je na 43. známkovém poli /1,8 mm/. Výjimky ve vzdálenostech číslic na 82. a 92 známkovém poli a posunutá číslice 1 a 9 nahoru na 89. známkovém poli jsou vyznačeny na nákrese.

Deskou A 1 byly postupně přetisknuty tyto hodnoty známek emise Hradčany: nezoubkované - 1h, 3h, 20h zel., 25h, 40h, 50h fial., 100h, 500h řer.

přet., 75h, 120h, 200h, 30h, 80h, 120h, 200h a 400h

zoubkování - A 15h, 25h, 200h
B 5h, 10h, 5h
D 15h
E 15h

Již během prvního nákladu vznikaly postupně nové vady. I když byla deska opravována, počet vad se neustále zvyšoval. Rozdíl se jeví na hodnotách, které byly po určité době znovu přetisknuty.

U tvaru A 2 nacházíme již vady na 55 známkových polích. Tímto tvarem byly přetisknuty hodnoty známek emise Hradčany:

nezoubkované - 3h, 40h, 50h fial., 50h mod., 25h, 40h, 50h fial., 50h mod.,
75h, 80h, 100h, 120h, 300h, 400h, 500h mod. př., 1000h mod. př.,
3h, 20h zel., 20h karm., 1h, 5h, 15, 200h, 500h čer. přet.

zoubkování - A 20h, 200h, 20h
B 20h, 1h, 5h, 10h, 1h, 15h
C 30h, 60h

A konečně tvar A 3, u něhož jsou již vady na 61 známkových polích.

Touto deskou byly přetisknuty hodnoty nezoubkované - 3h, 20h zel., 40h,
50h fial., 100h

zoubkování - A 10h, B 1h, C 10h

Jak je vidět se shora uvedeného, desku A, nemělo již význam dále opravovat, ale musela být zhotovena nová přetisková deska B, kterou stihl podobný osud jako desku A.

Přetiskovou desku B poznáme podle vady "římská číslice 1" na známkovém poli 21. Vyznačuje se opět mnoha nedostatky. U tvaru B 1 je 19 vadných či správnému tvaru neodpovídajících písmen nebo číslic. Na známkovém poli 21 je zpočátku normální vzdálenost mezi římskou číslicí I a 9, poz-

ději je však číslice 9 těsně u římské číslice I, což se projevuje v celém dalším nákladu přetisknutých hodnot. Největší vzdálenosti písmen S a O jsou na známkových polích 3, 13, 31, 41, 60, 62, 71 a nejmenší vzdálenost je jen na 70. známkovém poli.

Deskou B 1 byly přetisknuty tyto hodnoty známek Hradčany:

nezoubkované - 1h, 3h, 5h, 10h, 15h, 20h zel., 20h karmín, 30h, 40h, 60h,
75h, 80h, 100h, 120h, 200h, 300h, 400h, 1000h mod i čer. př.

zoubkování - A 15h, 25h, 60h

B 5h, 10h

C 5h, 25h

D 25h

E 15h

Během přetisku následovaly další vady. U tvaru B 2 je 32 typických vad. Byly jím přetisknuty hodnoty Hradčan:

nezoubk.: 3h, 20h zel., 40h, 50h fial., 50h mod., 100h, 500h mod i čer.
přet., 1000h mod i čer. přetisk

zoubkování - A 5h, 15h, 25h

B 1h, 5h, 15h, 20h

C 25h

Tvar desky B 3 má již 62 typických vad a byly jí přetisknuty tyto hodnoty: nezoubk. - 50h fial., 75h, 80h, 120h, 300h, 400h, 500h mod. př.,
1000h mod přet.

zoubkování A 5h, 200h

C 60h

Přetisková deska B 3 byla opět tak poškozena, že bylo nutné zhotovit třetí, poslední přetiskovou desku C. Ani tato deska nebyla bez chyb. Spatřujeme na ní opět 36 vadných přetiskových známkových polí. Některé vady připomínají předchozí desku B 3.

Deskou C byly přetisknuty hodnoty Hradčan:

nezoubkované - 60h, 75h, 80h, 120h, 200h, 300h, 400h, 500h mod. přet.,
1000h mod. přetisk

zoubkování - C 30h, 60h

Všechny shora zmíněné typické přet. vady jsou zachyceny na nákresech a zvlášť podrobně ve studii ve Filatelistických sešitech ročníku 1967.

Hradčanských přetiskových desek bylo použito po úpravách k přetisknutí známek novinových.

Nakonec ještě malé upozornění. Znalost přetisků přispívá i při zjišťování známkového pole základních tiskových desek známek emise Hradčany, což je dobrou pomůckou pro Hradčanáře. V opačném případě pomáhá při určování pravosti přetisků.

G. Tomáš

Někres desky C (jejich tvarů CrCa)

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	
20	O		SO ^{Ca} Jen Ca					O ^{Ca}	SO	
11	S	12	13	14	15	16	17	18	19	20
			SO	S			2			
21	O	22	23	24	25	26	27	28	29	30
O	S	0		9		1920		O	S	
31		32	33	34	35	36	37	38	39	40
		2		O	O					O ^{Ca}
41		42	43	44	45	46	47	48	49	50
						2		2		S ^{Ca}
51	S ^{Ca}	52	53	54	55	56	57	58	59	60
S	S	S ^{Ca} Jen Ca 20	SO		1. 0	S	S		S	
61		62	63	64	65	66	67	68	69	70
								S ^{Ca} 1-920 ^{Ca}		
71	S	72	73	74	75	76	77	78	79	80
S	0			0		O		O ^{Ca} 0		
81	S	82	83	84	85	86	87	88	89	90
1920							0			
91		92	93	94	95	96	97	98	99	100
	S ^{Ca}			S						1

Poznámka k článku.

Příspěvek pana Tovačovského byl určen jako přednáška pro naši velkou podzimní schůzku. Bohužel z časových důvodů se jí pan Tovačovský nemohl zúčastnit a tak nám laskavě poskytl písemné zpracování svojí přednášky. Považují ji za velmi zajímavou, neboť rozšiřuje možnost sbírání známek emise Hradčany o novou oblast.

Ještě zajímavější by jistě byla přednáška o skutečném použití plebiscitních známek. Zachované celistvosti jsou nejen hledány, vysoce hodnoceny a ozdobou každé sbírky, ale dokládají složitou situaci při vzniku našeho československého státu.

A ještě malou poznámku. Rekonstrukce přetiskových desek pro plebiscitní známky jsou vlastně předchůdci našich rekonstrukcí přepážkových archů.

Hazr František

V. k r e s b a .

Sestavování rekonstrukcí přepážkových archů známek Hradčany se chýlí ke konci a myslím, že by bylo vhodné získané poznatky souborně zpracovat. Vždyť většina sběratelů se nezabývá sbíráním rekonstrukcí, ale sbíráním známek Hradčany jak se říká " podle MONOGRAFIE ". Ta však je již pro mnohé, hlavně začínající sběratele nedostupná a tak marně hledají poučení.

Čtěli bychom postupně seznámit naše členy na stránkách Zpravodaje se zajímavostmi jednotlivých hodnot a napovědět co sbírat. Je samozřejmé, že nemůžeme nahradit MONOGRAFII, zejména pokud jde o přípravnou fázi tisku, informace o datech zahájení tisku či zoubkování a další. MONOGRAFIE bude stále hlavním zdrojem poučení o známkách evisé Hradčany. Naše články budou potom návodem co sbírat a třeba i návodem jak sbírku upravit.

Začneme nejprve hodnotami V. kresby, která je ze všech kreseb nejzajímavější, má největší počet sběratelských odchylek a vyskytují se v ní i nejhledanější hradčanské rarity.

Víme, že u většiny našich členů je znám postup při výrobě tiskových desek u hodnot vytištěných v V. kresbě, přesto si však myslím, že nebude na závažnou věc znovu zopakovat. Pomůže nám to objasnit vznik některých zajímavostí, které mají svůj původ v tiskové desce.

V. kresba byla odvozena od druhého návrhu Alfonse Múchy z jara 1919 a prodělala postupně pět úprav. Ze schválené předlohy bez hodnotového údaje byla provedena fotokopie a ta doplněna o číslici 25 do hodnotového štítku. Z této předlohy byl zhotoven štoček ve zhruba dvojnásobné velikosti hotové známky. Ze zhotoveného štočku byly vytištěny pomocné tisky s hodnotou 25 (obr. 1). Sto kusů pomocných tisků bylo nalepeno do předkreslené sítě na karton do deseti řad a deseti sloupců. Mezery mezi jednotlivými tisky byly v obou směrech 7,6 mm. Podle potřeby byla pak u takto upravené předlohy přelepena číslice 25 štítkem s novou hodnotou, tak jak bylo potřeba, podle toho pro jakou hodnotu měla pomocná sestava sloužit. Na spodní okraj pomocné sestavy, pod dolní řadu známek, byly vylepeny štítky s počítadly. Ty měly usnadnit manipulaci

při prodeji známek na poštovních úřadech. Sloužily však také k rozlišení tiskových desek, když byly na hotové tiskové desce rytcem upraveny.

Takto připravená pomocná sestava byla vyfotografována přes skleněný hranol, aby byl získán zrcadlový obraz. Velikost skleněného negativu byla již ve skutečné velikosti tiskové desky. Po případných opravách skleněného negativu byl překopírován na zinkovou desku opatřenou citlivou fotografickou vrstvou. Osvětlená zinková deska byla leptána, mezery a okraje frézovány. Vyleptaná deska byla očištěna a v případě potřeby opravena dorytím. Mimo hodnotu 500 h byly vždy vyráběny současně dvě tiskové desky.

Znalost postupu výroby tiskových desek nám nyní umožní zařadit deskové vady podle období výrobního postupu při kterém vznikly. To je důležité znát nejen ze studijních důvodů, ale i z důvodů cenových. Vady vzniklé v pomocném tisku hodnoty 25 h a tedy ve všech políčcích pomocné sestavy, se vyskytují ve všech deskách všech hodnot vytištěných v V. kresbě. MONOGRAFIE je označuje jako primární a doposud známe tři. Je to otevřená 4. spirála, dvakrát přerušovaný obrys vějíře pravé holubice a deformovaný trojúhelník výzdoby pod 10. listem. Posledně jmenovanou vadu objevil náš člen pan Zdeněk Ryvola.

Další skupinou jsou deskové vady vzniklé na skleněném negativu. Ty se přenášejí do všech tiskových desek téže hodnoty. MONOGRAFIE je nazývá sekundární. Zde je potřeba uvést, že pokud bylo více tiskových desek nežli dvě, mohlo dojít při uložení skleněné desky nebo při následné manipulaci s ní, ke vzniku nových vad, které potom byly jen v těch tiskových deskách, které byly vyrobeny později.

Vady, které vznikly jen v jedné tiskové desce nazývá MONOGRAFIE terciární. Ty jsou charakteristické jen pro určité známkové pole té které tiskové desky. Pokud se vyskytne stejná vada v jiné tiskové desce, nebo dokonce v jiné desce jiné hodnoty, jde o tiskovou nahodilost. I toto se však u známek emise Hradčany vyskytuje.

U terciárních vad může jít ještě o další vady, kterým říkáme nahodilé. Na rozdíl od deskových vad, které jak

sám jejich název říká, mají původ v tiskové desce, nahodilé vady vznikají v průběhu tisku ať již vniknutím cizího tělíska na tiskovou desku, špatnou barvou či nesprávným chodem stroje. Vyskytují se jen v části nákladu i když v některých případech mohou být i v jeho podstatné části. Při vyšších nákladech známky, kdy byla tisková forma vícekrát rozebírána, může vzniknout i desková vada, která je jen v části nákladu. Je to důsledek vzniku vady přímo v desce během přestávky v tisku.

Nežli se dostanu k popisu zajímavostí jednotlivých hodnot je potřeba si vysvětlit ještě otázku retuší. Myslím, že v mnohých případech jsou zbytečně přeceňovány. Někdy jsou za ně vydávány i běžné deskové nebo i nahodilé vady.

Retuš, nebo česky oprava, může vzniknout v každém období výroby tiskové desky i při jejím použití při tisku. Opravu v předlohovém štočku 25, v pomocné sestavě či skleněném negativu dokážeme velmi těžko. Nakonec nejsou nijak překvapivé, protože tyto opravy jsou v tiskárně běžné. Vyskytují se také v celém nákladu vytištěných známek a většinu ani nepoznáme. Zajímavější jsou opravy provedené přímo v tiskových deskách. Podle doby vzniku retuše mohou být provedeny před zahájením a nebo při jeho průběhu.

U hodnot V. kresby byly provedeny dvě opravy před zahájením tisku přímo v tiskových deskách. Obě jsou velmi známé, ale ani jedna z nich není nazývána retuší. V prvním případě jde o uzavření 4. spirály. Tou měla být odstraněna primární desková vada. Snad vinou nedostatku času při výrobě tiskových desek nebo jen nedbalou prací rytce došlo k tomu, že u některých hodnot nebyla provedena oprava vůbec, u některých hodnot jen v některých tiskových deskách a ve vyjimečných případech zůstala v opravené desce neopravená známková pole. Tím došlo ke vzniku jedné z nejhledanější zajímavostí ti známek emise Hradčany, ke vzniku dvou spirálových typů. Jako I. typ je původní neuzavřená 4. spirála (obr. 2). Opravená - uzavřená 4. spirála je II. typ (obr. 3). Velmi hledané jsou dvojice známek s oběma typy 4. spirály vedle sebe, nazýváme je běžně spojené typy.

U všech hodnot V. kresby, mimo hodnoty 25 h, jsou

však ještě další typy, které vznikly v důsledku přelepení původní číslice 25 na pomocném tisku štítkem s novou hodnotou. Při vystřihování došlo v některých případech k ustřížení štítku s částí číslice a tím ke vzniku číslicových typů zastřížením. Při vlepuvání štítku do hodnotového oválu nebyl vždy vlepen přesně na střed. Umístění vlepeného štítku mohlo být vzhledem k oválu více vpravo či vlevo, vysoko či nízko nebo předkloněně či zakloněně. Tak došlo ke vzniku dalších číslicových typů, které nazýváme typy číslicové polohou. Číslicové typy jsou na stejných známkových polích všech tiskových desek jedné hodnoty. U některých hodnot mohou být číslicové typy i spojené, pokud na vedlejším známkovém poli je známka s jiným typem nebo v základní poleze, kterou vždy nazýváme I. typem.

Ne ve všech případech jsou tyto typy tak výrazné, aby se staly populárními stejně jako spirálové typy a tak je jim sběrateli věnována pozornost jen v těch případech kdy je odchylka výraznější. Jde již o vyšší specializaci, vyžadující znalost k určení odchylek známkových polí, odkazují zájemce na MONOGRAFII.

Druhou opravou provedenou přímo v tiskových deskách bylo uzavření vějíře pravé holubice. Tato oprava je v MONOGRAFII nazývána redukcí, aby se zdůraznilo její provedení ještě před zahájením tisku. Ani tato oprava nebyla provedena ve všech tiskových deskách všech hodnot jednotně. Zůstaly celé tiskové desky bez opravy s ponechanou deskovou vadou, kdy obrys vějíře je přerušen nahoře a vpravo. Označuje se buď jen dv nebo - - (obr. 4). Nebo byla opravena pouze horní část vějíře a pravá strana ponechána bez opravy, což je označováno a nebo + - (obr. 5). Opačně byla opravena jen pravá část obrysu vějíře a horní zůstala neopravena což je označováno c nebo - + (obr. 6). Opravený obrys vějíře pravé holubice nahoře i vpravo se vyskytuje nejméně. Je označován jako b nebo + + (obr. 7).

V jednotlivých tiskových deskách se vyskytují i kombinace jednotlivých druhů oprav i ponechaná desková vada. Nutno však podotknout, že jen v málo případech lze s určitostí říci zda jde o opravu nebo jen nahodilost vzniklou v důsledku tisku. Sama MONOGRAFIE o tom píše: " Rozdíly vzniklé

Obr. 1

Obr. 2

Obr. 3

Obr. 4

Obr. 5

Obr. 6

Obr. 7

opravou jsou značně nezřetelné, takže nelze nikdy vyloučit vliv tisku." Z tohoto důvodu se jim sběratelé ve větší míře nevěnují a ani se nemluví o jednotlivých typech uzavření vějíře pravé holubice, kterými vlastně jsou. Myslím, že ponecháme případné podrobnější poučení opět MONOGRAFIÍ.

Pro úplnost je potřeba si ještě vysvětlit co je nápichový bod a co otisk hřebu. Oba tyto názvy se mohou v dalším textu objevit. Nápichový bod je otisk hřebu bez hlavičky, který slouží k přesnému srovnání přepážkových archů před zuobkovaním. Nápichové body jsou umístěny vlevo a vpravo od krajního sloupce známek. Ve většině případů jsou dva zhruba uprostřed výšky archu známek. V některých případech jsou i uprostřed nad horní a pod dolní řadou známek či jinde. Vlastní nápichy, tedy skutečné propíchnutí archu se někdy liší od vlastního nápichového bodu, podle toho jak přesná byla práce obsluhy. V některých případech sloužily i ke srovnání tiskových listů před rozřezáním na přepážkové archy. Otvory v papíru se tedy mohou objevit i u známek nezoubkovaných.

Tisková deska byla na dřevěnou podložku tiskové formy přibíta malými hřebíčky. Ty v důsledku namáhání tiskové formy vylézaly vzhůru a pokud dosáhly výšky tiskové desky byly nabarveny a tiskly. Vyskytují se na různých místech po stranách známek, výjimečně i přímo v tiskové desce. Za zmínku ještě stojí, že v některých případech poškodily tiskovou desku, když byly umístěny v blízkosti. Otisky hřebů se u známek vytisťených v V. kresbě vyskytují zřídka.

H o d n o t a 500 h - číslo katalogu 25.

Známka 500 h byla vydána ve dvou nákladech. Pro první náklad, který byl vydán 9. srpna 1919, byla zhotovena jedna tisková deska. Ta měla všechny 4. spirály bez opravy, tedy v I. typu a pod dolní řadou známek byla počítadla. Na známkách tohoto nákladu se nevyskytuje desková vada u 1. ZP - čáry přes levý horní roh a závoj na 7l. ZP. Tato deska je označována jako I. tisková deska.

I. tisková deska byla pro tisk umístěna ve společné tiskové formě spolu s 30 h novínovou. Vzhledem k tomu, že v tiskové formě byly jen dvě desky, bylo nutno při tisku dvakrát vkládat papír do stroje, podruhé otočený o 180°. Bylo to proto, že listy papíru byly svou velikostí přizpůsobeny pro otištění čtyř desk. Na tiskovém listu byly obě tiskové desky 500 h uhlopříčně proti sobě a to protisměrně (počítadla k sobě). Obdobně byly umístěny otisky desky 30 h novínové.

V souvislosti s rozhodnutím použít pro provizorní letecké známky přetisk na hodnotách 200 h, 500 h a 1 000 h Hradčany byla vyrobena pro hodnotu 500 h nová tisková deska. Označujeme ji jako II. tiskovou desku. Ta měla 4. spirálu opravenou, tedy ve II. typu, na všech známkových polích mimo 32. a 35. Na těchto dvou známkových polích je spirála I. typu. Ve spojení se sousední známkou patří k nejlépešším spojeným spirálovým typům .

Pod dolní řadou II. tisková deska již neměla počítadla, protože přetiskem na novou hodnotu (24 Kč) ztratila význam. Ze stejného důvodu byla odstraněna počítadla i z I. tiskové desky. Obě desky byly připevněny na tiskovou formu spolu s deskama hodnoty 200 h, které měly rovněž odstraněna počítadla. Na tiskové desce byly umístěny stejnosměrně, vždy stejné hodnoty nad sebou.

Část známek z tohoto druhého nákladu, jak z I. TD tak i z II. tiskové desky byla dána do prodeje k poštovním úřadům bez leteckého přetisku jako výpltní. Zde jsou hledány zejména známky z dolní řady s okrajem přepážkového listu bez počítadla.

Tiskové desky nebyly od sebe rozlišeny nějakou záměrnou deskovou značkou či označením. Rozlišit je lze velice snadno podle typu 4. spirály.

Známky 500 h vykazují tři barevné odstíny. Známky mohou být červeně hnědé, bronzově hnědé a nebo jen hnědé. Všechny tři barevné odstíny hodnotíme stejně.

Hodnota 500 h byla také padělána a to ke škodě sběratelů. Padělky byly tištěny v osmikusových bločcích a sloužily k výrobě známek-padělek s leteckým přetiskem nebo s přetiskem SO 1920. Padělek hodnoty 500 h má olivově hnědý odstín barvy a jeho lep je velmi lesklý a hygroskopický. Padělek má 4. spirálu v I. typu.

Sběratelskou pozornost si zaslouhují dále uvedené sekundární a terciární vady, závoj na 7l. známkovém poli I. TD a samozřejmě známky z 32. a 35. známkového pole II. tiskové desky s I. typem spirály. Vady, případně další kontrolní odchylky jsou uvedeny na dalších obrázcích.

Společné vady I. a II. tiskové desky (sekundární).

I. TD

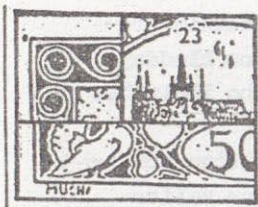
II. TD

12. známkové pole.

Bílý bod v 10. spirále.

I. TD. Bílý bod v 6. spirále.

II. TD. Barevný bod u pravého rámu proti 7. spirále, vyštíplý levý rám pod 3. spirálou.

I. TD

II. TD

23. známkové pole.

Číslice 5 má dole šikmou plošku.

I. TD. Barevný bod u levého horního rohu, seříznuté A v MUCHA.

II. TD. Barevný bod u levého dolního rohu a za MUCHA.

I. TD

II. TD

34. známkové pole.

Bílý bod nahoře mezi SL.

I. TD. Bez dalších rozlišovacích znaků.

II. TD. Barevný bod u pravého horního rohu.

I. TD

II. TD

61. známkové pole.

Barevná skvrna v obloze pod Š.

I. TD. Dole poškozený pravý rám.

II. TD. Zeslabený ovál pod číslicí 5.

Deskové vady jedné desky (terciární).

1. ZP I. TD 7. ZP

1. ZP. Bílé čáry šikmo přes 4. spirálu, MUCHA do oblouku, seříznutý pravý dolní roh.

7. ZP. Bílý bod nad 4. spirálou, barevný bod u pravého rámu proti 3. háčku.

10. ZP I. TD 21. ZP

10. ZP. Přerušovaný rám nad 7. spirálou, shluk barevných bodů nad mezerou mezi střechou a 5. věží.

21. ZP. Poškozený levý rám nad 2. spirálou, dole seřízná číslice 5.

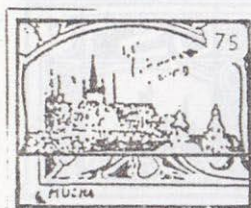

67. ZP I. TD 70. ZP

67. ZP. Bílá skvrna pod Š, číslice 5 dole do oválu.

70. ZP. Barevný bod v Š, přerušovaný oblouk P (v části nákladu).

75. ZP I. TD 81. ZP

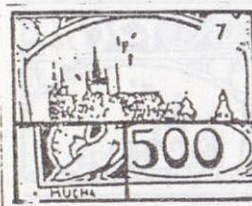
75. ZP. Barevná skvrna před MUCHA a v obloze pod 6. listem.
81. ZP. Poškozené A v MUCHA, otisk hřebu u levého rámu proti 1. spirále (ne vždy).

1. ZP II. TD 5. ZP

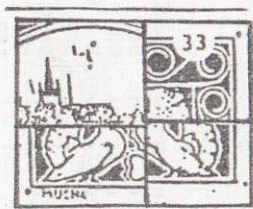
1. ZP. Barevná čára nad horním rámem, vybíhající pravý horní roh, barevné body vedle pravého rámu pod 8. spirálou.
5. ZP. Barevná skvrna v A v TA, barevný bod před MUCHA.

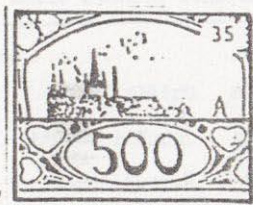
7. ZP II. TD 32. ZP

7. ZP. Přerušovaný ovál pod druhou nulou, barevný bod u levého dolního rohu.
32. ZP. U levé věžičky chybí paprsek, dole vlevo vyštíplá první nula, vpravo 2. věže skupina barevných barevných bodů, 4. spirála I. typ.

33. ZP II. TD 35. ZP

33. ZP. Barevný bod u levého dolního, pravého dolního i horního rohu.

35. ZP. U levé věžičky dva paprsky z nichž horní je silnější, číslice 5 nahoře do oválu, barevné výstupky nahoře na nulách, vryp zprava do 2. věže, 4. spirála I. typ.

39. ZP II. TD 49. ZP

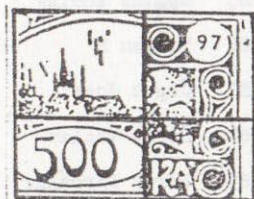

39. ZP. Bílá skvrna v 8. spirále, dole seříznutá číslice 5.

49. ZP. Poškozené K v SKÁ, dole seříznutá číslice 5 a druhá nula, barevný bod u levého rámu nad dolním rohem.

65. ZP II. TD 97. ZP

65. ZP. Barevné body pod MUC v MUCHA, barevný bod u levého horního rohu.

97. ZP. Bílá čára přes 9. spirálu a KÁ v SKÁ, barevná čárka u pravého rámu pod horním rohem, číslice 5 dole do oválu.

Pokračování.

Doplňk seznamu členů :

				Hradč.	Hol	OR	H a V	NOV	DOPL	HUS	LEG	TGM 20
268	Oničík Petr	52100	Brno Vránova 181	x	x	x	x	-	-	-	-	-
269	Kukačka Bohumil	35017	Karlovy Vary Palackého573	x	-	-	-	-	-	-	-	-
270	Šedivý Josef	26242	Rožmitál Agrozet	x	-	-	-	-	-	-	-	-
271	Rozkočný Lubomír	58501	Jihlava Oavlova 8	x	x	x	x	x	x	x	x	x
272	Křen Milan	25401	Jílové u Prahy,Šenflukova	x	-	-	-	-	-	-	-	-
273	Ghmel Milan,ing	73930	Trýdek Místek Lískovec 114	x	x	x	-	x	-	-	-	-
274	Vdoleček Milan	61700	Brno Schwaigrova 7/13	x	x	x	-	-	-	-	-	-
275	Lisý Dušan MUDr	91101	Trenčín Koldárova 6	x	x	x	-	-	x	-	x	x
276	Opt Josef	54233	Rtyně v Podkrk.,Zahradní 188	x	x	x	-	-	-	-	-	-
277	Kaňkula Ladislav	07222	Pusté Černé 79	x	x	x	-	-	-	-	-	-
278	Kulašiak Jan	97401	Baňská Bystřice Umanského 2	x	x	x	x	x	x	x	x	x
279	Konečný Jakub	53013	Paráubice I Tatury 811	-	-	-	-	x	-	-	-	-
280	Toth Ladislav MUDr08001	Prešov Tomášikova 18		x	x	x	x	-	-	x	-	x
281	Petrák Oldřich	10300	Praha 10 Lepecká 371/4	x	x	x	x	x	x	x	x	x
282	Chadim Rudolf	41301	Roudnice n/L. Dělnická 1568	x	-	-	-	-	-	-	-	-
283	Ebert Jan MUDr	26901	Rakovník Klicperova 2124	x	-	-	-	-	-	-	-	-
284	Janoušek Pavel	13000	Praha 3 Velehradská 26	x	-	-	-	-	-	-	-	-
285	Špátný Václav	38801	Blatná B.Němcové 602	x	-	-	x	-	-	-	-	x
286	Tragan B	16900	Praha 6 - Za hladkou 9	x	x	x	x	-	-	-	-	-
287	Čepák Josef	56112	Brandýs n.Orl.Křetinická 341	x	-	x	-	-	-	-	-	-
288	Černý Václav	12000	Praha 2 - Šumavská 23	x	-	-	-	-	-	-	-	-
289	Horák Miroslav	40801	Rumburk Nerudova,1/4	x	-	-	x	-	-	-	-	-
290	Procházka Vlad.	25601	Benešov Na Bezděkově 2004	x	x	x	x	-	-	x	x	x
291	Koutecký Jiří	56501	Choceň nám.Svobody 1194	-	-	x	-	-	-	-	-	-
292	Petr Vilém	14100	Praha 4 Senohrabská 2944	x	x	x	x	x	x	x	x	x
293	Knoll Ervín	56802	Svitavy Svitavská 16	x	x	x	x	x	x	x	x	x
294	Jakl Walter	58501	Jihlava Na Kopci 20	x	x	x	x	-	-	-	-	-

				Hradč	Hol	O R	H a	V	NOV	Dopl	HUS	LEC	TGM	20
295	Foret Jan	55203	Česká Skalice Kamenec 639	x	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
296	Znamenáček Radov,	36203	Kremže 243	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x
297	Guth Martin	54931	Hronov I Riegrova 694	x	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
298	Jarošek Karol ing	98271	Nováky Nešporova 19	x	x	x	x	x	x	x	-	-	-	x
299	Kroutil Jaroslav	74724	Chuchelná 9.května 227	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x
300	Konštant Václav	39701	Písek Máchova 1766	x	x	x	x	x	x	-	-	-	-	-
301	Dohnal Miloš	51750	Častolovice Na Skalce 79	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x
302	Durohánek Jarom.	53003	Pardubice Bartoňova 831	x	-	-	-	-	x	x	-	x	x	-
303	Pětník Jaroslav	46601	Jablonec n.N. Budovatelů 19	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x
304	Hejduk F	25246	Vrané n.Vl. Pod lesem 195	x	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
305	Štesl Josef	40011	Ústí n.L. Ul.J.Zajíce 8	x	x	x	x	-	-	-	x	x	x	-
306	Čapek Miloslav	13000	Praha 3 Ondříčkova 25	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x
307	Košťál Jaroslav	58263	Ždírec n.D. U hřiště 395	x	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
308	Flury Josef	78701	Šumperk Revoluční 21	x	x	x	x	x	x	-	-	-	-	-
309	Arbeit Marcel	77600	Olomouc Olbrachtova 8	x	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
310	Ronzany Josef	79001	Jeseník Dukelská 1243/5	-	x	x	x	x	x	-	x	-	-	-
311	Čáhelka Josef	38901	Vodňany Bavorovská 1013	x	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
312	Lichý Vladimír	14200	Praha 4 Novodvorská 1120	x	-	-	x	-	-	-	-	x	-	-
313	Leksík Jan	97401	Baňská Bystrica Internátní ¹⁵	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x

Z evidence vyřadíte :

35	Aim Jaroslav	25096	Praha 9 Kramolná 456
51	Berecký Koloman	55124	Dolní Plachtince 76
95	Pittermann P.ing	15000	Praha 5 Haplzeňce 4
187	Forman Frant	28601	Čáslav V Toušárně 289
192	Barna Josef ing.	82105	Bratislava Včelařská 26
194	Karásek Jan ing	65601	Brno 2 POB 430
277	Kaňkula Ladislav	07222	Pusté Čemerné 79

Naši jubilanti v roce 1992 :

75 let

103 Ulrych Ladislav 13.2.
257 Měška Václav ing 18.9.

70 let

107 Švaro Jiří 21.1.
177 Dokoupil Jan ing 14.6.
312 Lichý Vladimír 18.7.
136 Pscheid Jiří ing 24.11.
104 Stodola František 24.12.

65 let

57 Chvalovský Josef 17.3.
211 Maňousek Jiří 7.4.
169 Voráček Josef 17.5.
83 Mašek František ing 8.6.
261 Dorazil Václav ing 7.7.
4 Látal Jindřich 23.7.
222 Klimecký Vlad. Dr. 14.11.
244 Pekárek Václav 18.12.

60 let

267 Rozkočný Lubomír 8.6.
203 Piša Julius 11.6.
148 Hořejš Miroslav 30.11.

55 let

189 Tána Vladimír 28.3.
22 Hanr František 21.7.
273 Chmel Milan ing 24.8.
137 Fritz Zdeněk ing 7.10.

50 let

ing
109 Löffler Viliam 1.1.
198 Bittner Front. 4.1.
95 Pitterman P. ing 15.2.
220 Hnka Zdeněk 2.3.
30 Starec Jan 6.3.
202 Chadin Rudolf 16.4.
154 Kobelka Miroslav 1.6.
49 Kořtál Václav 27.7.
215 Taraba Miroslav 18.9.
124 Jirout Bohumil 15.10.
139 Blašek František 7.11.
228 Bureš Karel 26.10.

Všem Vám b l a h o p ř e j e m e !

Vedení společnosti
sběratelů knižstevních znám.